
Van de redactie:

Voor u ligt opnieuw een Nieuwsbrief over de stand van zaken in Hospice Heuvelrug. Naast bijdragen over de bezetting in het afgelopen jaar en over de acties om gelden bijeen te brengen, kunt u door de verhalen van medewerkers en vrijwilligers een kijkje nemen in het hospice en lezen hoe dat dit moment reilt en zeilt.

Dankzij de steun van trouwe sponsors en de opbrengst van verschillende acties hebben we weer veel kunnen realiseren. We zijn blij en dankbaar dat wij met elkaar, mede door al die steun, in staat zijn de kwaliteit te bieden die ons voor ogen staat. En bovendien deze kwaliteit steeds kritisch te volgen en waar mogelijk verder te ontwikkelen.

Ook landelijk en wereldwijd gaan de ontwikkelingen door. Zo vierden we op 7 oktober weer de Internationale Dag van de Palliatieve Zorg. Op die dag is er in de Stadsschouwburg en in de Stadsbibliotheek van Utrecht een landelijke manifestatie georganiseerd.

In november organiseert de NPTN (Netwerk Palliatief Terminale zorg Nederland) voor het eerst een tweedaags Nationaal Congres. Het gezamenlijk verhogen van de kwaliteit van zorg is een van de doelstellingen om die dagen met belanghebbers en vanuit de verschillende aandachtsgebieden te bespreken.

Binnen het Steunpunt Palliatieve Zorg, Stichting Agora, wordt kennis en informatie gebundeld, ten behoeve van het werkveld.

Kortom, vanuit verschillende invalshoeken en door alle disciplines wordt hard gewerkt om de palliatieve zorg steviger een eigen plek binnen het zorgaanbod te verschaffen, kwaliteitsnormen vast te stellen en toegankelijk te maken, en door middel van netwerken te zorgen voor beschikbaarheid van de zorg op elk niveau.

Financiering blijft een heikel punt, uw steun blijft nodig, van harte.

Jeanette van Osselen

Zeer geslaagde actie van de Lions Club Zeist-Ter-Bergen

Op 24 maart jl. organiseerde de Lions Club Zeist-Ter-Bergen in het kader van hun jaarlijkse "goede-doelen-actie" een dansfestijn in discotheek Brothers in Bunnik. Het drukbezochte evenement, genaamd "Dancing Back

To The Future", was een geweldig succes en bracht een fenomenaal bedrag op. Dit bedrag kwam geheel ten goede aan Hospice Heuvelrug.

Lion Henk Nootboom, coördinator van de actie, overhandigde een cheque van € 35.000,- (vijfendertigduizend euro!!!) aan de voorzitter van de Stichting Hospice Heuvelrug, René Kuijten.

Van het Bestuur Stichting Hospice Heuvelrug

De beslissing om de Stichting Palliatieve Zorgverlening Heuvelrug en de Stichting Vrienden Hospice Heuvelrug samen te voegen tot één nieuwe stichting blijkt een goede te zijn geweest. Het aantal vergadermomenten is gereduceerd, de efficiency is verbeterd en de taken binnen het bestuur van de nieuwe Stichting Hospice Heuvelrug blijken goed verdeeld te zijn.

Ons bestuurslid Mr B. Leusveld had al het ambt van secretaris, dat vacant was geworden door het vertrek van mevr. C.Storm de Grave-de Smet, op zich genomen.

De organisatorische veranderingen binnen de Stichtse Warande, waarvan Hospice Heuvelrug en woonzorgcentrum Heerewegen deel uitmaken, hebben voor het hospice geen nadelige gevolgen gehad. De heer W.Rongen blijft onze verbindingsman naar de Stichtse Warande en is als adviseur en toehoorder aanwezig bij onze bestuursvergaderingen.

De heer J.Caljouw, Raad van Bestuur van de Stichtse Warande, is na een korte ambtsperiode met pensioen gegaan. Hij werd opgevolgd door mevr. M. Jaarsveld, die ons hospice een warm hart toedraagt en oog heeft voor onze belangen.

Dat is in de huidige tijd wel nodig want de ontwikkelingen in de regio vereisen oplettendheid en daadkracht ten opzichte van beleidsmakers en zorgverzekeraars. Onze exploitatie is in grote mate afhankelijk van de bezetting van onze 6 kamers. We worden betaald per gerealiseerde verpleegdag. Bij een lage bezetting worden de inkomsten lager terwijl onze vaste lasten gewoon doorgaan. Gelukkig hebben wij tot nu toe geen zorgen over de bezetting en moeten de gasten soms nog enkele dagen wachten voordat ze kunnen worden opgenomen. De behoefte aan palliatieve zorg neemt toe en hospices raken steeds meer vertrouwd bij de bevolking en de huisartsen.

Toch kijken wij met enige zorg naar de ontwikkelingen in de regio. Dicht bij ons, in de Bilt, blijkt in samenwerking met het universitaire UMC een hospice opgericht te worden, Demeter geheten, met acht bedden. Hoewel Demeter vooral wetenschappelijk onderzoek hoog in het vaandel heeft is het toch de vraag of een dergelijke toename van

het aantal hospice-bedden niet tot overcapaciteit in de regio zal leiden.

Op het terrein van de palliatieve zorg is al veel onderzoek verricht, ook in Nederland, waarvan de resultaten gepubliceerd zijn. Toch komen er steeds nieuwe vragen op die een wetenschappelijk gefundeerde oplossing vereisen. Vooruitgang in de palliatieve zorg dient gebaseerd te zijn op gedegen onderzoek en ons hospice is graag bereid aan dergelijk onderzoek mee te werken zonder dat daarvoor een nieuw hospice opgericht behoeft te worden. Wij hebben dit ook aan het bestuur van het UMC en aan Demeter laten weten. Overigens hopen wij in de toekomst, als Demeter werkelijk van start zou gaan, ook hiermee op plezierige wijze samen te werken, zoals dat nu al gebeurt met andere ons omringende hospices.

Uiteraard zal onderzoek nooit ten koste mogen gaan van de kwaliteit van de zorg. Met ons team van verpleegkundigen en vrijwilligers, onder leiding van Lisa Reiter, behoeven we ons daarover gelukkig geen zorgen te maken.

Een grote steun voor ons zijn de donaties en giften die wij in de afgelopen periode hebben ontvangen. Dank zij een grote gift van de Lions Club Zeist-Ter-Bergen en die van de firma Appeldoorn, waarover elders in deze Nieuwsbrief wordt bericht, konden wij enkele grote en een aantal kleinere wensen van het hospice vervullen. Het enthousiasme waarmee deze giften voor ons hospice worden ingezameld is hartverwarmend.

Zoals we al vaker in een Nieuwsbrief hebben vermeld zijn het, naast deze giften en eenmalige donaties van diverse fondsen, vooral ook de vaste toezeggingen van donateurs die geregelde inkomsten verzekeren en die het ons mogelijk maken toezeggingen te doen voor bijdragen aan de exploitatie, zoals bijvoorbeeld de aanstelling van een coördinator vrijwilligers, een geestelijk verzorger en een hulpverlener naasten.

Prof.dr. R.H. Kuijten,
voorzitter bestuur Stichting Hospice Heuvelrug

Financiële verantwoording van de Stichting Hospice Heuvelrug over het jaar 2005

Het jaar 2005 is voor de Stichting Hospice Heuvelrug ook in financieel opzicht een goed jaar geweest. De totale inkomsten over het jaar stegen met bijna 25% ten opzichte van het voorgaande jaar. Belangrijk is dat het aandeel daarin dat door de 'vaste' donateurs bijeen werd gebracht steeg met meer dan 55% van € 16.649,73 naar € 25.864,08. Dit zijn de inkomsten waarop de stichting jaarlijks kan rekenen: de 'structurele' inkomsten. De eenmalige giften (waaronder bijdragen van stichtingen en instellingen, legaten en giften van nabestaanden van gasten), de 'incidentele' inkomsten stegen met bijna 15% van € 47.916,32 naar € 54.887,85.

Deze stijging van inkomsten stelt het stichtingsbestuur in staat meer en meer bij te dragen aan en te investeren in het hospice om het streven naar een optimale verzorging, waarbij het de gasten aan niets mag ontbreken, te realiseren. Het stichtingsbestuur is alle gevers, donateurs en incidentele gevers, daarvoor zeer erkentelijk. Stimulerend zijn de bijdragen die ontvangen zijn van verschillende stichtingen en fondsen. Zo zijn bijdragen ontvangen van de Stichting De Boom te Woudenberg, het Monuta Charity Fund te Apeldoorn en de Van Dam Van Os Stichting te Nijkerk en toezeggingen voor bijdragen van het Projectfonds van de Rabobank Utrechtse Heuvelrug, de Stichting Voorzorg Utrecht en de Stichting Sluyterman van Loo te Beverwijk.

Speciale aandacht verdienen namens het stichtingsbestuur ook de bijdragen van (nabestaanden van) de gasten van het hospice. In sommige gevallen hebben gasten nog tijdens hun verblijf in het hospice een speciale bestemming aan een na hun overlijden te ontvangen legaat of gift verbonden. Uiteraard wordt door het bestuur in nauwe samenwerking met de medewerkers van het hospice aan die wensen uitvoering gegeven.

Ook niet onvermeld mag blijven dat verschillende kerken en parochies in de omgeving het hospice in hun collecte-rooster heeft opgenomen. Ook deze opbrengsten stemmen tot grote dankbaarheid.

Hieronder treft u de staat van lasten en baten over het jaar 2005 aan. Deze jaarrekening sluit met een voordelig saldo van € 47.239,67. Dit hoge voordelige saldo is niet (alleen) veroorzaakt door de hogere inkomsten, maar is vooral – eenmalig – het gevolg van een wijziging in de verantwoording van de uitgaven. Tot en met de jaarrekening 2004 werden de toezeggingen voor steun en bijdragen aan het hospice als 'last' in de exploitatie geboekt op het moment dat de toezegging werd gedaan. Het stichtingsbestuur is van mening dat het opnemen van de uitgaven op de datum dat deze ook werkelijk worden uitgevoerd een juister beeld van de werkelijke exploitatie geeft. Wel worden deze toezeggingen

op de balans per 31 december als 'bestemmingsreserves' opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen van de stichting. Op de balans per 31 december 2005 is een bedrag van € 56.657,- opgenomen als bestemmingsreserve voor de reeds gedane toezeggingen voor het jaar 2006.

Lasten:

Bestuurs- en administratiekosten	€ 3.086,99
Kosten public relations (website en nieuwsbrief)	€ 2.994,07
Kosten donateursacties	€ 10.783,32
Bijdragen aan Hospice Heuvelrug inzake salariskosten en scholing	€ 13.750,00
Bijdragen aan Hospice Heuvelrug inzake inrichting	€ 433,85
Bijdragen aan Hospice Heuvelrug inzake verpleeg- en verzorgingsmateriaal en -middelen	€ 4.461,69
Bijdragen aan Hospice Heuvelrug inzake overige kosten	€ 1.589,74
Tegemoetkoming in eigen bijdragen aan (nabestaanden van) gasten	€ 240,00
Totale lasten	€ 37.339,66
Voordelig saldo 2005	€ 47.239,67
Totaal	€ 84.579,33

Baten:

Donaties	€ 25.864,08
Eenmalige bijdragen, giften en legaten	€ 54.887,85
Rente	€ 3.166,72
Overige baten (o.a. collecte Oranjemarkt)	€ 660,68
Totaal baten	€ 84.579,33

De bestuurs- en administratiekosten waren in het boekjaar hoger dan normaal. Dat is veroorzaakt door de kosten die de fusie van de Stichting Palliatieve Zorgverlening Heuvelrug en de Stichting Vrienden Hospice Heuvelrug meebracht, o.a. de juridische kosten en de aanschaf van nieuw briefpapier en enveloppen.

Opnieuw is een flink bedrag uitgegeven aan de verschillende acties die zijn gevoerd in een deel van de gemeente Zeist en in Doorn, Maarn en Maarsbergen. De acties waren een succes. Tegenover de kosten (€ 10.783,32) staat een opbrengst in het eerste jaar van € 23.518,88 (699 eenmalige giften voor totaal € 14.999,88 en 185 nieuwe donateurs voor totaal € 8.519,00 op jaarbasis).

Per 1 januari 2006 steunen 613 donateurs het werk van de Stichting Hospice Heuvelrug. Gezamenlijk brengen zij jaarlijks € 28.696,42 bijeen voor het hospice! Geweldig!

Jan Bakker, *penningmeester Stichting Hospice Heuvelrug*

Eenzaam avontuur

Doodgaan is het meest ongewisse avontuur in ons leven.
Opzij sprak met Lien Haspels (79) over haar naderende einde.

Mevrouw Haspels heeft wat problemen met haar kortetermijngeheugen,' waarschuwt een verpleegkundige me als ik op een zonnige woensdagmiddag hospice Heuvelrug binnenstap. 'Maar verder is ze nog goed aanspreekbaar. Ze is opgeruimd en staat positief in het leven. Iedereen hier loopt met haar weg. Ze komt geregeld in de keuken met ons kletsen. "Zo, zitten jullie weer te kakelen," zegt ze dan.'

Lien Haspels is een van de zes gasten van hospice Heuvelrug. Het 'gastvrije verblijf' voor mensen in het laatste stadium van hun leven, zoals de brochure het omschrijft, is in een bosrijk gebied in Zeist gehuisvest. Mensen komen hier naartoe als hun levensverwachting nog maximaal drie maanden is.

De vrouw die voor haar laatste reis staat, heeft net een middagdutje gedaan als ik haar kamer van drie bij vier betreed. Ze zit netjes aangekleed op een comfortabele stoel met beensteun voor het raam. Aan de muur een zilveren kruisbeeld, dat ze net zoals de stoel, het televisiekastje, de foto's en snuisterijen zelf heeft meegebracht om zich hier een beetje thuis te voelen.

'Ik word 80 in februari,' antwoordt ze als ik naar haar geboortedatum vraag. 'Maar het is een groot vraagteken of ik dat nog beleef. Ik sta dicht bij de dood dan u. Niet alleen vanwege mijn leeftijd, ik ben ook nog medisch opgegeven.'

Drie jaar geleden is bij Lien Haspels, moeder van drie kinderen en grootmoeder van vier

kleinkinderen, de linkernier verwijderd wegens kanker. Het leek goed te gaan, maar in december 2004 werden er overal in haar lichaam uitzaaiingen ontdekt. Chemo en bestralingen hadden geen zin meer. In diezelfde periode ging het met haar man ook bergafwaarts. Hij leed aan hart- en longklachten en stierf op 11 april 2005. 'We zijn 55 jaar getrouwd geweest en na zoveel jaar samen wil je het liefst gelijk gaan, zeker als je zelf ook ziek bent. Ik heb erg tegen de dood van mijn man opgezien. Ook al zijn je kinderen gek met je, je man is toch onvervangbaar.'

Haar echtgenoot heeft zijn laatste levensfase eveneens in hospice Heuvelrug doorgebracht. 'Hij heeft hier een schitterende dood gehad, werd op en top verzorgd. Daarom wou ik er zelf ook graag heen. Toen hij stervende was, vroeg mijn dochter af en toe aan hem: "Hoever ben je nou?" "Nog niet ver genoeg," antwoordde hij, "maar ik zie de hemelpoort al." Dan zakte hij weer weg, maar kwam even later toch weer bij. Op zeker moment zei hij tegen mij: "Wijfie, ik red het niet meer. Ik moet je alleen laten."

Nee, ze is niet bij zijn verscheiden zelf geweest, midden in de nacht. Ze was toen al te zwak om te waken. Maar ze heeft wel goed afscheid kunnen nemen en hem samen met haar kinderen afgelegd. 'Ik vond het zo fijn dat zijn lichaam toen nog warm was. Hij lag er zo ontspannen bij. Dat was voor mij het teken dat er meer is na dit leven.'

Tegen haar eigen heengaan ziet ze veel min-

der op. 'Ik ben niet bang om dood te gaan, echt niet. Het kan vandaag, morgen of later gebeuren. Mijn man wacht in het hiernamaals op me. Dat weet ik pertinent. Ik zal mijn vader en moeder ook weer zien.' Even later, aarzelend: 'Ik kan er natuurlijk ook naast zitten, hoor. Er is nog nooit iemand van teruggekomen. Maar ik houd de moed er maar in. Bidden geeft me rust.'

Omdat Lien Haspels een paar weken geleden thuis door haar buurman bewusteloos is gevonden, kan ze niet meer alleen zijn. Na haar ziekenhuisopname kon ze gelukkig meteen in het hospice terecht. 'Ze weten niet waardoor ik ben weggeraakt. Misschien heeft het met de suikerziekte te maken, waaraan ik ook lijd. Liever was ik na dat coma niet meer bijgekomen.'

Ze kijkt positief terug. Haar dochter en twee zoons zijn geslaagd in het leven. Zelf is ze als jonge vrouw schoenverkoopster geweest. Tijdens haar huwelijk heeft ze jarenlang een paar uur per week in de bejaardenzorg gewerkt. Als ze nu jong was geweest, zou ze op een kantoor willen werken. Maar spijt heeft ze allerminst dat ze vooral huisvrouw is geweest.

Ze wil net zoals haar man een kerkdienst zonder poespas en een crematie. De as van haar echtgenoot staat nog in een urn op de linnenkast thuis. 'Misschien dat de kinderen ons tegelijk kunnen uitstrooien. Voor mijn man zou de zee hiervoor het meest geschikt zijn want hij was een waterrat. Hij is zelfs in het televisie-

programma *Man bijt hond* geweest omdat hij als 80-plusser nog elke dag zwom.'

Haar man is maar anderhalve week in Heuvelrug geweest. Lien Haspels is er als ik haar spreek al vier weken. 'Ik heb het grandioos hier,' herhaalt ze keer op keer. 'Het is net een luxehotel. Het wordt je hier zo gemakkelijk mogelijk gemaakt. Je hebt als je dat wilt de hele dag aanspraak, omdat er hier ook allemaal dames als vrijwilliger werken. In het ziekenhuis werd je snel even gewassen en verder aan je lot overgelaten. Ik hoef ook geen pijn te lijden. Ik slik morfinepillen en paracetamol, anders zou ik een barstende hoofdpijn hebben vanwege een uitzaaiing in mijn hoofd.'

De deur gaat open en haar huisarts stapt binnen voor het wekelijkse bezoek. Ze heeft een prangende vraag voor hem. Stel dat zij langer dan drie maanden blijft leven, moet zij hier dan weg? De huisarts stelt haar gerust. 'U hoeft niet meer naar huis. Wij vragen verlenging aan als dat nodig is. En die krijgen we altijd.'

'Ach, die drie maanden is iets typisch bureaucratisch,' legt hij uit. 'Ik schrijf er altijd bij dat ik er geen garantie bij geef.'

'Ik weet al anderhalf jaar dat ik opgegeven ben,' zegt Lien Haspels. 'Eigenlijk had ik het liever niet geweten.' 'Bedoelt u,' vraagt de huisarts, 'dat de artsen niet hadden moeten vertellen wat u mankeerde?' 'Ik had het wel willen weten, maar niet zo lang van tevoren. Het is heel zwaar om al zo lang met die wetenschap te leven.'

'Hallo, hier zijn we dan. We komen hier spelen als het even kan.' Drie clowns komen zingend binnen. Het zijn geen cliniclowns, maar 'contactclowns' die onder meer in hospices, verpleeghuizen en op straat optreden. 'Wat een mooie, frisse boeketten staan hier,' zegt de enige mannelijke clown tegen Lien Haspels. 'U bent een echt bloemenmeisje. Een bloemetje. En wat hebt u een mooi uitzicht.'

'Het spijt me dat ik al zo lang weet dat ik opgegeven ben'

'We genieten er maar van zolang het nog kan,' antwoordt Lien Haspels droog. 'Ik geniet ook van mijn kinderen en kleinkinderen. Ze komen allemaal heel trouw en brengen vaak bloemen voor me mee.'

'Houdt u van bellenblazen?' vraagt dezelfde clown. 'Ik persoonlijk niet, het is meer iets voor kinderen,' antwoordt zij. Desondanks blaast hij een paar bellen de lucht in, die in deze omgeving wel heel symbolisch zijn voor het vervliegen van het bestaan.

De vrouwelijke clowns vragen of ze opnamen mogen maken om andere contactclowns in te kunnen werken. Dat mag. Lien Haspels

praat zonder cameravrees een eind voor de vuist weg. Als ze weggaan, zingen de clowns: 'Tot ziens, nu gaan we weer. Het was heel gezellig. Tot de volgende keer.'

'Het spijt me dat ik al zo lang weet dat ik opgegeven ben,' herhaalt Lien Haspels als de clowns weg zijn tegen haar huisarts. 'Maar desondanks ben ik niet chagrijnig, maar vrolijk en opgewekt.'

'Ik hoor van de zusters dat u opleeft hier.' 'Ik ben wel erg gauw moe. 's Ochtends ben ik wat dof van de morfine, maar in de loop van de dag wordt het beter. En ik zie wel wat wazig. Mijn ogen gaan achteruit.'

'Uw geheugen gaat ook achteruit. U herhaalt u zelf meer dan een paar weken geleden.'

Als de huisarts ook is vertrokken, mijmert Lien Haspels hardop dat haar dochter, met wie ze een sterke band heeft, haar waarschijnlijk het meest gaat missen. 'Mijn dochter, die lerares is, is alleenstaand. Mijn zoons zijn allebei getrouwd. Maar ach, mijn dochter zal zich ook wel redden. Ze heeft twee broers met wie ze goed kan opschieten. Ze aanvaardt mijn dood, heeft ze tegen me gezegd.'

Hospice Heuvelrug maakt onderdeel uit van de koepelorganisatie Stichting Waxandé
De naam Lien Haspels is om privacy-redenen gefingeerd

Mag ik mij even voorstellen

Mijn naam is Ingrid Deij. Ik ben getrouwd en heb drie volwassen kinderen. Oorspronkelijk ben ik musicus, sinds 1994 heb ik allerlei opleidingen gevolgd om mij voor te bereiden op het beroep van geestelijke in de Christengemeenschap. Door een ernstige ziekte, waarvan ik inmiddels helemaal hersteld, werd dat beroep onmogelijk. Ik werkte al langer in het hospice, de laatste jaren pro deo als geestelijk verzorger. Deze taak werd steeds uitgebreid, o.a. met patiëntenbespreking en multidisciplinair overleg. Sinds 1 juni van dit jaar ben ik voor 8 uur aangesteld als geestelijk verzorger in het Hospice. Wat dat inhoudt heb ik in bijgaand artikel proberen te beschrijven.

De taak van de geestelijk verzorger

Als een gast bij ons in het Hospice arriveert, heeft hij meestal al een hele weg van ziek zijn en intensieve behandelingen achter zich. Hij heeft uiteindelijk gehoord dat er geen uitzicht is op herstel, dat de dokters niets meer voor hem kunnen betekenen. Thuis gaat het ook niet meer, om welke reden dan ook. Het hele bestaan raakt uit zijn voegen, tot in de diepste lagen. Ook in het Hospice is dan nog een stuk weg af te leggen: steeds afhankelijker worden, afscheid moeten nemen van je dierbaren, loslaten van het leven zoals het geleefd is, ja, zelfs van jezelf. Van binnen kan een terminale patiënt zich uitgerangeerd en overbodig voelen. Heeft hij nog waardigheid nu hij zo zwak en afhankelijk is geworden? Het bezwaart hem soms zelfs dat hij ongewild zo'n beslag legt op de tijd en aandacht van zijn familie en vrienden.

Als team, professionals en vrijwilligers, doen we er heel veel aan om een veilige en warme omgeving te scheppen, om de beste medische en verpleegkundige zorg te geven, de pijn zo goed mogelijk te bestrijden, voor ontspanning te zorgen door bijv. massage en aromatherapie, zodat de gast de ruimte krijgt, vrij raakt, om dat laatste stuk van zijn weg zelf te gaan. Mijn taak als geestelijk verzorger is het begeleiden van de gast op die innerlijke weg, stap voor stap. Van

die weg bestaan geen kaarten of plattegronden, je moet hem zelf scheppen door hem te gaan, vanuit je eigen unieke zijn. Ieder mens heeft immers zijn eigen levensovertuiging, levenservaring, onverwerkte dingen. Ieder mens heeft ook zijn eigen strategie om moeilijke dingen al of niet aan te gaan. Ik probeer een stukje mee te gaan op die weg, door te luisteren met mijn hart, er te zijn in empathie, mij open te stellen voor alles wat gezegd wil worden. Onbevangen waarnemend, zonder oordeel. Vrijlatend en tegelijk steunend, met respect voor wie de gast is en voor zijn levensovertuiging. En natuurlijk in goed contact met de arts en de verpleegkundigen.

Daarnaast heb ik nog een andere taak: zorg voor de zorgenden. Wie in het Hospice werkt maakt veel mee wat hem raakt. Een verpleegkundige draagt in de avond- en nachtdienst in haar eentje de verantwoordelijkheid voor zes erg zieke mensen. Ook een vrijwilliger staat soms ineens voor hete vuren. Onderling wordt er gelukkig nog wel eens uitgehuild, geluisterd, gepraat, om je verhaal te kunnen doen en zo te verwerken wat er is voorgevallen. Om niet burn-out te raken, moet er een evenwicht gezocht worden tussen de zorg voor de gasten en de aandacht voor jezelf. Zo gemakkelijk als dat klinkt is het niet - de balans slaat heel gemakkelijk door naar de zorg voor de ander..

Onder leiding van Tilly de Kruyf loopt er een project 'Spirituele zorg' voor de teamleden en de vrijwilligers. In de komende tijd zal ik met name de aandacht voor de zelfzorg in het project inbrengen.

Mijn aanstelling als geestelijk verzorger is er een teken van, dat Hospice Heuvelrug als organisatie het belang van dit werk inziet en mogelijk wil maken. Ik ben dankbaar voor het vertrouwen dat daaraan ten grondslag ligt.

Ingrid Deij

Veelzijdige vrijwilligers op het hospice

Vrijwilligers zijn over het algemeen op vele fronten inzetbaar. Naast de directe en basale zorg als gastvrouw of gastheer, is er ruimte om in te gaan op behoeften van gasten en hun naasten die misschien iets verder liggen. In onze praktijk zien we dit terug in de volgende activiteiten.

Extra aandacht voor gasten

Gasten, hun families en vrienden komen met zeer verschillende behoeften op het hospice. De een wil graag met rust gelaten worden, de ander vindt het juist prettiger om samen iets te ondernemen. We ervaren dat gasten, vooral degenen die wat langer op het hospice verblijven, na verloop van tijd

interesse krijgen voor activiteiten zoals schilderen, samen muziek beluisteren, of een wandeling maken. Als er familie is die hierop in kan spelen dan is dat natuurlijk een fijne mogelijkheid. Maar ook als de vrijwilliger die op dat moment in huis is hier op in kan gaan, is dit prima. Toch komt het regelmatig voor dat dit om een of andere reden niet lukt. Daarom hebben we nu de mogelijkheid gecreëerd om, mocht de vraag zich echt aandienen, vrijwilligers die iets extra's kunnen en willen doen, op te roepen. Hiervoor is onder vrijwilligers een brede inventarisatie geweest naar hun voorkeuren, naar de extra aandacht die zij willen en kunnen bieden. Afgelopen periode is hier door gasten gebruik van

gemaakt. Bijvoorbeeld bij het maken van een persoonlijke kaart door een gast die dit graag wilde voor het huwelijk van haar kleindochter. Of bij het oppakken van een oude hobby door een andere gast, het maken van aquarellen. Voor deze man was het hele schilderproces bijzonder waardevol, juist tijdens de voltooiing van zijn leven.

Bijwonen van uitvaarten

Onder de vrijwilligers is een groep ontstaan die zeer trouw de uitvaarten bijwoont van de gasten die op ons hospice zijn overleden. Zo gauw er een gast overleden is wordt dit doorgegeven aan de groep en komt er een belcirkel op gang. Verschillende leden van de groep gaan dan gezamenlijk naar de uitvaartplechtigheid. Zij vormen hiermee een afvaardiging van de mensen die in de laatste levensfase van de gast mede de zorg dragen. Door families en vrienden wordt dit zeer gewaardeerd, en voor de vrijwilligers zelf is het een afronding die de zorg compleet maakt.

Kookvrijwilligers

Een grote groep vrijwilligers is betrokken bij het koken voor de gasten, en indien gewenst ook voor hun familie. In de loop van de tijd is deze mogelijkheid uitgebreid tot drie maal per week. Voor het koken wordt gevraagd naar de wens en de voorkeur van de gast. In alle rust en met aandacht wor-

den vervolgens de maaltijden bereid. Het hele kookproces, van voorbereiding tot uitserveren komt vanuit het hart, we noemen het dan ook wel 'Koken vanuit het hart'. En ondertussen ervaren we de lekkerste etensgeuren die ontstaan in de keuken, een sfeer van huiselijkheid wordt hiermee helemaal opgeroepen. Voor gasten, voor het hospice een waardevolle aanvulling op de zorg.

Aanvullend hierop is er op vrijdagmiddag een speciaal uurtje: 'Happy Hour'. Vrijwilligers maken dan een hapje en een drankje klaar voor gasten en hun familie die daar behoefte aan hebben. Een moment om op een gezellige manier samen te zijn.

Tilly de Kruyf, *coördinator vrijwilligers hospice*

p.s. U begrijpt dat voor deze activiteiten en het reguliere werk veel vrijwilligers nodig zijn. Op dit moment kunnen we zeker aanvulling in ons bestand gebruiken! Mocht u iemand kennen die interesse heeft om vrijwilliger te worden op het hospice, dan is hij of zij altijd welkom voor een oriënterend gesprek. Voor een afspraak kan gebeld met mij worden op nummer: 030-6984289. Een bericht achterlaten via de mail werkt ook altijd, mijn emailadres is: t.kruyff@stichtsewarande.nl.

Diner voor acht

Een tafel, die gedekt is met veel aandacht en liefde is alleen al daardoor uitnodigend. En dat was ook precies de bedoeling van deze tafel: om uitnodigend te zijn! Zo dadelijk komen twee ouderparen die beide geruime tijd geleden in ons Hospice hun (volwassen) kind zagen sterven.

Toch is dit niet de aanleiding om hen tegelijkertijd uit te nodigen in ons Hospice. De aanleiding daarvoor is eigenlijk het fornuis dat onlangs in ons Hospice is geplaatst. Een prachtige donkerrode Boretti (wel Italiaans maar geen automeerk) heeft in de keuken zijn intrede gedaan. En bijzonder genoeg is het dat de kinderen, die deze ouders verloren, elk op unieke wijze hebben bijgedragen aan de aanschaf van ons prachtige nieuwe fornuis.

Als gastvrouwen zitten die avond aan tafel Christiane en ik. Christiane die medewerker hulpverlening naasten / nabestaanden is en ik, vrijwilliger van het kookproject 'Koken vanuit het hart' en kok van deze avond. Onze gasten zijn de twee ouderparen. Wij zijn dus met z'n zessen. Toch waren we die avond duidelijk met z'n achten want ook de (gestorven) kinderen waren merkbaar en voelbaar aanwezig. Het ging eigenlijk vooral om hen in de gesprekken, in het memoreren van hoe het allemaal ging en hoe ze ieder op eigen wijze konden genieten van het huiselijke koken in het Hospice. Uit dit genieten kwam eigenlijk een geldstroom op gang die uiteindelijk leidde tot de aanschaf van de Boretti, compleet met afzuigschouw.

Wij van het Hospice wilden door de ouders uit te nodigen laten zien hoe dankbaar we daarvoor zijn. Maar belangrijker nog dan dit bleek de ontmoeting die ontstond tussen de vier ouders, die ieder op volstrekt eigen wijze het verlies van hun kind aan het verwerken zijn. Wat betekent het om je kind te verliezen, zo tegenstrijdig aan wat wij in ons Westelijk deel van de wereld 'verwachten'. Geen ouder wil zijn of haar kind immers overleven!

Een eenvoudige maaltijd met liefde bereid en een mooi ontmoeten waarin duidelijk werd hoe goed het doet om het pijnlijke gebeuren nog eens te mogen vertellen aan iemand die het wil horen en te ontdekken dat je elkaar dan ook nog zoveel te vragen hebt! Christiane en ik waren onder de indruk en dankbaar dat we hiervan getuigen mochten zijn.

We hebben genoten van de gezamenlijke maaltijd. We hopen nog heel lang voor onze gasten en hun familie in het Hospice te kunnen koken.

In de loop van de jaren zijn veel dingen geschonken om in het Hospice het koken überhaupt mogelijk te maken. Ze zijn stuk voor stuk verbonden met dierbare herinneringen. De Boretti neemt in deze rij een bijzondere plaats in.

Jannie ter Voort

Aandacht voor spirituele zorg binnen het Hospice Heuvelrug

Geruime tijd al leefde onder het team van medewerkers en vrijwilligers van Hospice Heuvelrug de wens om spirituele zorg breed onder de aandacht te brengen. In de dagelijkse omgang met gasten en naasten klinkt de vraag naar spirituele ondersteuning op vele momenten door. Aandacht voor spirituele zorg wordt dan ook genoemd als tegemoetkoming aan de vraag van gasten en naasten en als kwaliteitsverdieping van de dagelijkse zorg in het hospice.

Enkele teamleden volgden een cursus bij het Lindeboom Instituut* met als onderwerp 'Levensvragen in de stervensfase - kwaliteit van spirituele zorg in de terminale palliatieve zorg vanuit patiëntenperspectief'. Na presentatie en uitwisseling van hun ervaringen binnen het team werd medio 2005 besloten om aan de hand van een projectplan doelen, visie en werkwijze met betrekking tot spirituele zorg binnen Hospice Heuvelrug te formuleren en uit te werken.

De begrippen 'spiritueel' en 'spirituele zorg' worden in diverse definities of uitgangspunten van (terminale) palliatieve zorg genoemd. De door de World Health Organization gehanteerde definitie luidt: 'Palliatieve zorg is een benadering die de kwaliteit van leven verbetert van patiënten, en hun naasten, die te maken hebben met levensbedreigende aandoeningen, door het voorkómen en verlichten van lijden door middel van vroegtijdige signalering, zorgvuldige beoordeling en het behandelen van pijn en andere problemen van lichamelijke, psychosociale en spirituele aard'.

Wanneer het overlijden op korte termijn (drie maanden of minder) wordt verwacht wordt gesproken over palliatieve terminale zorg.

Hospice Heuvelrug verwoordt in zijn omschrijving van terminale zorg spirituele zorg als geestelijke zorgverlening: 'Terminale zorgverlening is de alomvattende geestelijke, palliatief-medische, verpleegkundige en sociale zorgverlening aan de patiënt in zijn laatste levensfase, en de daarbij behorende zorg voor de naasten'. De vraag en de behoeften van de patiënt, in de dagelijkse praktijk van het hospice "gast" genoemd, staan centraal en vormen het uitgangspunt van het zorgaanbod. Spirituele zorg is een onderdeel van deze integrale zorgverlening waarbij de juist in de laatste levensfase existentiële vragen rond eindigheid en sterfelijkheid prominent op de voorgrond staan.

Door de teamleden van het hospice is onderkend dat in de dagelijkse praktijk van het werk het luisteren naar en omgaan met deze spirituele vragen en problemen relatief minder aandacht krijgen. Daarom is besloten om aan de hand van een projectplan een ontwikkeltraject rond spirituele zorg binnen Hospice Heuvelrug verder uit te werken en te ontwikkelen.

Hoofddoelen van het project zijn:

1. De begrippen spiritualiteit en spirituele zorg en de plaats van spirituele zorg in de praktijk verkennen en verhelderen om te komen tot een operationalisering van deze begrippen.
2. Bevorderen van gedeelde visie, kennis, vaardigheid en houding met betrekking tot spirituele zorg.
3. Afsluitende presentatie en uitwisseling intern en extern met andere hospices.
4. Evaluatie van het project.

Subdoelen zijn:

1. Verkennen en inzicht verwerven in het onderwerp spirituele zorg.
2. Inzicht verwerven omtrent het signaleren en uitluisteren van spirituele nood, spirituele vragen van gasten en naasten.
3. Inzicht verwerven in het begeleiden van spirituele nood en spirituele vragen van gasten en naasten en/of adequaat kunnen verwijzen.
4. Ontwikkeling van praktische handreiking spirituele zorg Hospice Heuvelrug en implementatie hiervan.

Binnen dit traject wordt spirituele zorg door vrijwilligers en teamleden uitvoerig verkend, inhoudelijk verdiept en vooral ook zelf ervaren en uitgeoefend. We volgen daarbij de handreiking "Spirituele zorg in de laatste levensfase" van het Lindeboom Instituut en het model van Fitchett. **)

Hierbij wordt uitgegaan van 8 thema's:

Thema 0: Algemene kwaliteitscriteria van zorg als voorwaarden voor het verlenen van spirituele zorg. Criteria met betrekking tot de zorgverlener en de organisatie.

Thema 1: Geloof en levensbeschouwing. Elementen hieruit zijn: erkenning, omgang en bereiken van continuïteit.

Thema 2: Levensdoel en levensbalans en het ondersteunen bij het opmaken van de levensbalans en het afronden van het leven.

Thema 3: Ervaringen en emoties, het raken en geraakt worden en nabij kunnen zijn bij de ander en jezelf.

Thema 4: Moed, hoop en groei. Wat is de essentie van moed, hoop en groei? Waar haal je de kracht en de inspiratie vandaan? Hoe kan je de ander ondersteunen in dit proces?

Thema 5: Gebruiken rond sterven en dood. Wat zijn gebruiken, rituelen en symbolische handelingen rond sterven en de dood (o.a. religieuze, spirituele en wereldse)? Welke behoefte leeft er bij de zorgvrager en hoe kom je daaraan tegemoet?

Thema 6: Relaties en sociale verbanden. Hoe creëer je een goed evenwicht in relaties en sociale verbanden,

wat zijn daarbij je behoeften en (on)mogelijkheden? Hoe kan je de ander ondersteunen in zijn zoeken naar goede en evenwichtige relaties?

Thema 7: Oriëntatiebron en leidraad. Wat is de bron waaruit je put? En kan je horen wat de bron van de ander is, hem daarin vanuit vrijheid erkennen, bekrachtigen en bijstaan?

Dit jaar, 2006, vonden diverse bijeenkomsten plaats. In kleine groepen met vrijwilligers en teamleden apart, maar ook in een grote gemengde groep tijdens een avond met inleiders van buiten. Tijdens de kleine groepsbijeenkomsten lag het accent meer op het zelf ervaren, onder woorden brengen, oefenen en reflecteren. Voor de grote bijeenkomst waren drie inleiders uitgenodigd die vanuit hun doorleefde werkervaring in de dagelijkse omgang met gasten en naasten in een palliatieve setting en spirituele zorg vertelden over wat daar ervaren wordt, wat de betekenis van spirituele zorg is of zou kunnen zijn en hoe er over gedacht wordt. Zij kwamen alle drie vanuit een verschillend levensbeschouwelijk kader, te weten een rooms-katholiek, een humanistisch en een boeddhistisch kader. Zowel de kleine als de grote bijeenkomst werden als zeer inspirerend en waardevol ervaren door de deelnemers.

De onderwerpen die we hebben verkend zijn breed en veelzijdig. Naast de thematische verdieping met betrekking tot spiritualiteit, zingeving, zinervaring en omgaan met zinloosheid werkten we, al dan niet expliciet, met en vanuit een gedeeld mensbeeld, het zogenaamd holistisch mensbeeld. Dit mensbeeld omvat zowel het lichamelijke, het zielengebied en het geestelijk van de mens. De drie delen zijn onderling verbonden, en vormen één geheel. In dit beeld is de mens één geheel, het is de mens in zijn compleetheid. Voor ons werk en ook voor onszelf is van belang dat de mens altijd een mens is tussen en met andere mensen. In verbondenheid met elkaar, terwijl de eigenheid erkend en gerespecteerd wordt.

Opvallend en van belang om te noemen is, dat het denken en omgaan met spirituele zorg zo aan je zelf raakt. Tot in je eigen diepste wezen word je aangesproken. In de dagelijkse

praktijk van het werken op het hospice is dit sowieso iets wat zich voordoet. Ervaringen rond sterven en dood raken aan de fundamenteën van je bestaan. Binnen het kader van spirituele zorg merken we dat het erkennen van de eigen innerlijke ruimte, het omgaan met ingrijpende ervaringen, het vrij worden met emoties, zo'n belangrijke rol speelt als je vrij de ander, de gast en de naasten wilt kunnen ontmoeten. Zelfzorg voor medewerkers, hygiëne van de eigen ziel is hierbij een voorwaarde. De ontwikkelingen binnen het project spirituele zorg neigen er dan ook toe om eerst de zorg voor de eigen ziel op de voorgrond te zetten, om de eigen beleefde innerlijke ruimte te leren kennen en daar op een gezonde manier mee om te gaan. Dit in de gedachtegang, en ook als ervaring vanuit de dagelijkse praktijk, dat aandacht en ruimte voor het eigen innerlijk de weg kunnen openen om er echt te zijn voor de ander. Dit oefenen en onder woorden brengen schept een draagvlak en een gedeeld kader met betrekking tot spirituele zorg, een hartverwarmend en kwaliteitsverhogend proces!

Tilly de Kruyf, *Projectleider spirituele zorg*

*) Het Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut, centrum voor medische ethiek, is een wetenschappelijk studiecentrum dat vanuit de christelijke levensbeschouwing de besluitvorming over ethische kwesties in de politiek en de gezondheidszorg tracht te beïnvloeden. Verder ondersteunt het artsen, verpleegkundigen en zorginstellingen bij ethische en levensbeschouwelijke vragen in de zorgverlening. De doelstelling van het instituut is het bevorderen en handhaven van bijbels verantwoorde waarden en normen in de gezondheidszorg.

***) Meer informatie over de handreiking en het model van Fitchett kunt u vinden op de website van het Lindeboom Instituut: <http://lindeboom.wis-startplein.nl> onder de zoekopdracht: LEVENSVRAGEN.

Hulpverleners aan naasten - een bijzonder vak

Binnenkort begin ik aan mijn derde jaar als hulpverlener naasten in Hospice Heuvelrug.

Wat is er zoal gebeurd in de afgelopen twee jaren? De doelstelling ten opzichte van het begin is niet veranderd: is iemand ziek in een familie dan wordt dit door de hele familie gevoeld. Door zorg te dragen voor het afscheidproces van de naasten kan er ruimte komen voor elkaar, voor diegene die het leven laat en voor hen die achterblijven. Deze zorg heeft inmiddels een vaste structuur gekregen.

Als de gast een paar dagen bij ons is maak ik een afspraak met de familie voor een eigen kennismaking. Er is dan de mogelijkheid hun zorgbehoeftes in kaart te brengen. Er is ruimte voor hun verhaal, voor hun emoties. We spreken over schuldgevoelens, angsten en het machteloos moeten toezien, hoe je elkaar vaak probeert te sparen. Waaruit put je kracht en wat helpt jou als je verdrietig bent? Kan het machteloze toezien een stil respecteren, getuige zijn, van het proces van de ander worden? Er zijn zo veel nieuwe indrukken de afgelopen dagen geweest dat we ook altijd nog over de praktische dingen van het reilen en zeilen in het hospice spreken.

Het zich bewust worden van en anticiperen op het komend verlies neemt de meeste ruimte in tijdens het groeiend contact met de familie: de overstap van naaste naar nabestaande is in afzienbare tijd onherroepelijk. Wat helpt bij deze overstap? Jaren heb je geleefd in de ervaring dat je met die ander een leven deelt, dichtbij als partner of ook al wat verderaf als kind. Positieve en ook negatieve aandacht voor elkaar heeft jullie lange tijd met elkaar verbonden. Je hele wezen draagt deze informatie in zich. Een nieuwe werkelijkheid is op komst: een leven zonder de ander. Rationeel weten wij dat we straks zonder die ander verder moeten. Ik zie het als mijn taak om mensen erop voor te bereiden, dat alle zinnen, alle cellen betrokken zijn bij het eigen maken van deze nieuwe werkelijkheid. De overstap is eenmalig en kan niet herhaald worden. Daarom zijn alle handelingen en zintuiglijke ervaringen in het stervensproces van groot belang:

kan er gewaakt worden?

is een gast overleden dan blijft hij onveranderd liggen zodat de familie de gelegenheid heeft te ervaren "zo is hij/zij gegaan".

het erbij zijn bij de laatste zorg of het aanraken van de gestorvene - al is het alleen door de haren te kammen - laat de naaste ervaren: de ander is echt gestorven. Hij/zij is nu nabestaande.

wij dragen uit in een kist. Met zorg wordt onze gast van het bed overgebracht naar de kist en wij nodigen de familie uit om hierbij te helpen.

tijdens het uitdragen ontsteken de vrijwilligers waxinelichtjes langs de weg van de kamer tot aan de lift - tenminste als dit bij de familie past. Dit teken van respect, liefde en aandacht ontroert meestal.

de uitvaart is tijdens het verblijf in het hospice in grote lijnen met elkaar doorgesproken. Wat kan, wat mag, wat moet? Ook wordt erover gesproken dat iedere handeling die je zelf kunt verrichten een stap is in het erkennen van het verlies en het doorvoelen van de gevoelens die daarbij horen. Getuigenis is belangrijk. Vanuit het hospice proberen we dan ook aanwezig te zijn bij een uitvaart, voor ons zelf om iets af te ronden, voor de ander om hem nabij te zijn. Wat ben ik trots op onze groep vrijwilligers die dit steeds weer op zich neemt! Via internet houden we elkaar goed op de hoogte.

Dan volgt de tijd erna, het rouwen. Tijdens een eerste telefonisch contact wordt graag nog eens verteld hoe de afgelopen tijd is geweest. Met de herdenking herinneren we ons de gasten, we noemen hun namen en steken een lichtje voor ze op. Deze rituelen helpen om het verlies te *erkennen* en ruimte te geven aan de gevoelens. De gevoelens vragen er om doorleefd te worden - *herkend* - voordat je een leven zonder de ander kan *verkennen*, laat staan dat je de draad van het leven weer oppakt, je met jouw leven weer *verbindt*. Rouwen is hard werken. Dit kan vermoeiend zijn, het leven vraagt een pas op de plaats.

(Cursief staan de zogenaamde rouwtaken. Ik wil er niet mee zeggen dat als je deze taken een keer doorloopt dat je "het dan gehad hebt". Het loopt niet rechtlijnig van A naar B maar geeft meer de verschillende "werkgebieden" aan.)

Bij een kennismakingsgesprek hoor ik vaak dat de familie zich niet kan voorstellen bij de laatste zorg aanwezig te zijn. Het lijkt beangstigend, eng, vreemd. Als het moment van overlijden er is, als er rust en ruimte is je eigen verhouding te vinden tot de overledene speelt die voorstelling een ondergeschikte rol. Samen met de verpleegkundige, in de intimiteit van dat ogenblik groei je meestal boven je grenzen uit. In de herinnering zijn dit de bijzondere momenten die altijd weer genoemd worden in een nagesprek. Ze worden als lichtpuntjes ervaren in de tijd van rouw.

Als er kinderen op het hospice zijn vraagt dit bijzondere begeleiding. De ondersteunde functie van het MDO (multi-disciplinaire overleg), dat om de twee weken plaatsvindt, is een apart onderwerp dat ik hier alleen wil noemen. De uitwisseling met andere hulpverlener naasten in het land bevindt zich in een pril stadium. Al met al kan ik zeggen dat de voor- en nazorg een vast bestanddeel is geworden van de kwaliteitszorg in het hospice. Hierdoor is de palliatieve zorg structureel verbreed en betekent het een ontlasting van het verpleegkundig team. Gast en familie voelen zich gezien.

Christiane Voit,
Hulpverlener naasten

Gift voor Hospice Heuvelrug

In het begin van dit jaar benaderde de heer Gert Appeldoorn, directeur van het gelijknamige bedrijf uit Maarsbergen, het bestuur van de Stichting Hospice Heuvelrug. Zijn bedrijf, gespecialiseerd in het reinigen

De heer Appeldoorn, Lisa Reiter, teamleider van Hospice Heuvelrug, en Prof. Kuijten.

en onderhouden van wegen, start- en landingsbanen op vliegvelden, grote parkeerplaatsen en andere grote verharde oppervlakken, bestaat in 2006 twintig jaar. "Op cadeaus van mijn relaties zit ik niet te wachten, maar wel vind ik het een goed idee om iets te kunnen weggeven", aldus de heer Appeldoorn. Door een donateursactie van de Stichting Hospice Heuvelrug in zijn woonplaats werd hij geattendeerd op het hospice en ontstond bij hem de gedachte het hospice als 'goed doel' aan de viering van het jubileum van zijn bedrijf te verbinden. Hij bracht een kennismakingsbezoek aan het hospice en besloot zijn relaties te vragen voor of tijdens het georganiseerde grote jubileumfeest een gift ten behoeve van Hospice Heuvelrug te doneren. Het jubileumfeest werd op 6 mei van dit jaar in een grote feesttent in Maarsbergen gevierd. Naast een promotiefilm van het bedrijf werden op grote videoschermen ook regelmatig beelden van Hospice Heuvelrug getoond. De actie werd een succes: de relaties van de firma Appeldoorn brachten rond € 8.000,- bijeen, hetgeen door het bedrijf is aangevuld tot € 10.000,-. Op 6 juli 2006 overhandigde de heer Appeldoorn een cheque voor dat bedrag aan Prof. Dr. R.H. Kuijten, voorzitter van de Stichting Hospice Heuvelrug. De heer Kuijten sprak de dank van het stichtingsbestuur uit, kenmerkte deze actie als een uitstekend initiatief en zei te hopen dat anderen dit geweldige voorbeeld zullen volgen.

Netwerk Palliatieve Zorg Zuid Oost Utrecht - goede zorg in de regio voor de mens in de laatste levensfase

Op 2 oktober 2006 is een samenwerkingsovereenkomst getekend met als doel de formele oprichting van het Netwerk Palliatieve Terminale Zorg Zuid Oost Utrecht.

Het netwerk stelt zich ten doel optimale zorg te bewerkstelligen voor elke mens die niet meer genezen kan en niet lang meer te leven heeft (= palliatieve terminale zorg).

Daarvoor wordt een samenwerkingsovereenkomst getekend door verschillende instellingen/organisaties die palliatieve zorg geven dan wel betrokken zijn bij palliatieve zorg in de regio: gespecialiseerde instellingen/units, het Diaconessenhuis, de huisartsen in de regio, de thuiszorg en de VTZ (= vrijwilligers terminale zorg) organisaties. Het netwerk wordt ondersteund door het Integraal Kankercentrum Midden Nederland (IKMN).

Partijen die deelnemen in de samenwerkingsovereenkomst zijn:

Accolade Zorggroep, Verpleeghuis De Wijngaard,
Bosch en Duin
Diaconessenhuis Utrecht/Zeist/Doorn
IntraZorgPlus, hospice De Wingerd, Amerongen
Verpleeghuis Leendert Meeshuis, Bilthoven
Huisartsenvereniging Zuid Oost Utrecht
Stichting Zeisterwoude, locatie Mirtehof, Zeist
Stichtse Warande, Hospice Heuvelrug, Zeist
Thuiszorg Vitras, Nieuwegein
Verpleeg- en Zorgcentrum Het Zonnehuis Doorn, Doorn
Vrijwilligers Terminale Zorg De Bilt/Bilthoven
Vrijwilligers Terminale Zorg Thuis Maartensdijk
NPV afdeling Zeist, Vrijwillige Terminale Thuishulp Zeist
Vereniging 'Leven rondom Sterven' Driebergen, Doorn
SWOW/Vrijwilligers Terminale Zorg Wijk bij Duurstede
Vrijwilligers Terminale ThuisZorg Zuid/West Utrecht

Goede zorg voor de mens die niet meer kan genezen heeft sinds 10-15 jaar (weer) de aandacht in de gezondheidszorg. Wanneer niets meer gedaan kan worden om een mens te genezen, kan nog heel veel gedaan worden voor een goede kwaliteit van leven in de tijd die een mens nog rest.

In de thuissituatie kan zorg gegeven worden door de huisarts en de thuiszorg, met ondersteuning van specifiek opgeleide vrijwilligers terminale thuiszorg. Daarnaast zijn op verschillende plaatsen in het land initiatieven ontwikkeld voor instellingen waar mensen kunnen verblijven in de laatste levensfase: hospices, specifieke units in verzorgings- of verpleeghuizen of in ziekenhuizen. In de regio Zuid Oost Utrecht zijn er vijf van deze instellingen, die ook alle de samenwerkingsovereenkomst hebben getekend.

Om de aanwezige kennis te bundelen en verder te verspreiden en ontwikkelen heeft het Ministerie van VWS aangegeven dat de palliatieve zorg georganiseerd dient te worden in regionale netwerken. In de provincie Utrecht (het werkgebied van het IKMN) zijn zes netwerken actief. Het Netwerk Zuid Oost Utrecht is daar één van en is sinds eind 2004 actief. Veel aandacht wordt besteed aan scholing betreffende de verschillende aspecten van de palliatieve zorg aan medewerkers in de thuiszorg en in de verzorgings- en verpleeghuizen.

De website www.netwerkpalliatievezorg.nl/zuidoost-utrecht geeft brede informatie over palliatieve zorg in de regio.

Met het tekenen van de samenwerkingsovereenkomst ondersteunen de participerende instellingen/organisaties hun wil om gezamenlijk te werken aan een goede zorg in de laatste levensfase voor ieder mens – thuis, in een verzorgings- of verpleeghuis, in het ziekenhuis of in een hospice. Dat is verheugend.

De ondertekening komt op een moment dat landelijk en internationaal (weer) aandacht gevraagd is voor de palliatieve zorg: op de Internationale Dag van de Palliatieve Zorg op 7 oktober jl.

Op die dag was er een landelijke manifestatie op de Stadhuisbrug en in de Stadsbibliotheek in Utrecht met als thema "Uit het leven van een palliatieve patiënt". Het doel hiervan is het brede publiek te attenderen op de mogelijkheden van palliatieve zorg.

Belangrijke boodschap hierbij is:

- Wat is palliatieve zorg
- Ieder mens heeft recht op palliatieve zorg
- Welke mogelijkheden biedt palliatieve zorg
- Waar kan ik informatie vinden over palliatieve zorg.

(Uit persbericht Netwerk Palliatieve Zorg Zuid Oost Utrecht dd 2 oktober 2006)

Colofon

Hospice Heuvelrug

Arnhemse Bovenweg 80

3708 AH Zeist

Tel. 030 698 4280

Fax 030 698 4288

E-mail: info@hospice-heuvelrug.nl

Stichting Hospice Heuvelrug

Bestuur:	Prof.dr. R.H. Kuijten	voorzitter
	G.M. Zegers	vice-voorzitter
	Mr. B.C.J. Leusveld	secretaris
	J. Bakker	penningmeester
	Dr. A. van Osselen-Riem	bestuurslid
	Drs. W.J. Peek	bestuurslid

Postadres:

Postbus 955

3700 AZ Zeist

Bankrekeningen:

Postbank 73 33 663

Rabobank Utrechtse Heuvelrug 39.52.33.801

Telefoon penningmeester: 0315 640 416

Website: www.hospice-heuvelrug.nl

Colofon

De Nieuwsbrief Hospice Heuvelrug is een uitgave van de Stichting Hospice Heuvelrug en verschijnt als regel tweemaal per jaar.

Redactie: Jeanette van Osselen
Wim Peek

Vormgeving: TIME, Rotterdam

Druk: SWZ Zeist

